

İdrar Yolu Enfeksiyonu Geçiren 15-49 Yaş Arası Kadınların Perine Bakımı Uygulamalarının İncelenmesi

Afife Yurttaş¹, Ümran Gültekin², Serap Ejder Apay³

¹Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye
²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Konya, Türkiye
³Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik, Erzurum, Türkiye

Afife Yurttaş, Dr. Öğr. Üyesi
Ümran Gültekin, Hemşire
Serap Ejder Apay, Doç. Dr.

İletişim:

Dr. Öğr. Üyesi Afife Yurttaş
Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum,
Türkiye
Tel: +90 533 230 99 11
E-Posta: afife-72@hotmail.com

Gönderilme Tarihi : 21 Şubat 2017
Revizyon Tarihi : 25 Mayıs 2017
Kabul Tarihi : 01 Haziran 2017

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, idrar yolu enfeksiyonu (İYE) olan 15-49 yaş arası kadınların perine bakımı uygulamalarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Hastalar ve Yöntemler: Araştırma kesitsel ve tanımlayıcı nitelikte bir çalışmadır. Araştırmanın verileri Ekim-Kasım 2013 tarihinde, Orta Anadolu'da bir tıp fakültesi hastanesinin üroloji polikliniğinde İYE tanısı konulmuş 15-49 yaş arası 199 kadından anket formu ile toplanmıştır. Veriler SPSS 21.0 ile analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmadaki kadınların %40.2'si 43-49 yaş arası, %82.9'u evli, %40.7'si ilköğretim mezunu, %78.4'ü ev hanımı ve %50.8'inin ekonomik durumunun orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Kadınların %94.0'ü beyaz iç çamaşır, %40.3'ü penye iç çamaşır kullandığı, %42.3'ü 2-3 günde iç çamaşır değiştirdiğini ve %48.7'si ise iç çamaşırını makinede renklilerle düşük ısıda yıkadığını belirtmiştir.

Kadınların %72.4'ü ellerini tuvalet sonrası yıkadığını, %59.8'i menstruasyon döneminde günde 1-2 kez ped değiştirdiğini ve %56.5'i ise menstruasyon döneminde oturarak duş aldığını ifade etmiştir.

Sonuç: Araştırma sonucunda kadınların perine bakımı uygulamalarına yeterince dikkat etmedikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükleri: İdrar yolu enfeksiyonu, kadın, hemşire

INVESTIGATION OF PERINEAL CARE PRACTICES OF WOMEN BETWEEN 15-49 YEARS OF AGE WITH URINARY TRACT INFECTION

ABSTRACT

Objectives: This study was conducted to determine perineal care applications in women between 15-49 years old and having urinary tract infection(UTI).

Patients and Methods: The research was a cross-sectional and descriptive study. The data of the study were collected from 199 women aged between 15-49 years who were diagnosed as ITU in the urology polyclinic of a medical faculty hospital in Central Anatolia in October-November 2013. Data were analyzed with SPSS 21.0. In the analysis of the data were used descriptive statistics.

Results: The women in the study 40.2% were between 43-49 years old, 82.9% were married, 40.7% were primary school graduates, 78.4 were housewives, and 50.8% were in the middle-income bracket. 94.0% of the women used white underwear, 40.3% used combed cotton, 42.3% changed their underwear every 2-3 days, and 48.7% washed their underwear with colors in the washing machine. 72.4% of the women reported washing their hands after using the toilet, 56.5% changed hygienic pads 1-2 times a day during menstruation, and 59.8% were seated when showering.

Conclusion: As a result of the research, it was concluded that women did not pay enough attention to the application of perineal care.

Keywords: Urinary tract infection, women, nurse

İdrar yolu enfeksiyonları (İYE) minimal asemptomatik sistitten septik şoka kadar gidebilen ve sıklıkla bakterilerin sebep olduğu toplumda yaygın olarak görülen enfeksiyonlardır (1). Bu enfeksiyonlar günümüzde tüm yaş gruplarında gerek hastane ortamında gerekse hastane dışında en sık karşılaştıkları bakteriyel enfeksiyonlardır (2). Fizyolojik, metabolik ve sosyal bir takım faktörler enfeksiyonların oluşmasında rol oynar (3).

Protein eksikliğine bağlı beslenme bozukluğu, diyabet gibi metabolik hastalıklar, uzun süreli antibiyotik kullanımı, düşük sosyo-ekonomik durum, kötü hijyenik durumlar, çok sayıda ve sık aralıklarda gebelik, doğumlar ve düşükler, hormon dengesinin bozukluğu ve vücut direncinin azaldığı yaşam evreleri enfeksiyonlara zemin hazırlar (3). Bu enfeksiyonların en sık insidansı 20-40 yaşları arasında cinsel aktif kadınlarda saptanmıştır. Yenidoğan döneminde %1-2 oranında görülen enfeksiyon erkeklerde daha sıktır. Sonraki yıllarında bu oran kadınlarda daha yüksektir. Kadınların yaklaşık %10-35'i yaşamının herhangi bir döneminde İYE geçirmektedir. Bir kez İYE geçiren kadınların yaklaşık %50'sinde enfeksiyon tekrar etmektedir (5). Sağlıklı kadınlarda anüs, perine, vajen ve üretra farklı bir mikrofloraya sahiptir (6). Kadınlarda üretra, vajen ve anüs'ün birbirine yakın olması bu enfeksiyonların en temel nedenleri arasındadır (7).

Enfeksiyonlardan korunmak için genital hijyenin sağlanması önemli bir basamaktır. Genital hijyen konusunda bilgisizlik, yanlış inanç ve uygulamalar, genital organlara ilişkin hastalıklar konusunda çekingen olma, eğitimsel ve ekonomik nedenlerle sağlık hizmetlerinin yetersizliğine bağlı olarak İYE'lerin sık olduğu ve giderek artış gösterdiği belirtilmektedir (8). İYE'lerin önlenmesinde perine bakımı anahtar role sahiptir. Perine bakımı uygulamaları, hassas ve fizyolojik özelliklere sahip organlardan oluşan genital bölgeye yönelik olduğu ve bu konuda bilgi eksikliğine bağlı yanlış uygulamalar yapıldığı için büyük önem taşır (9,10).

Bireylere doğru perine hijyen davranışları öğretilmesi konusundaki görev, sağlık ekibi üyelerinden, sağlıklı-hasta bireylere en fazla iletişim kuran hemşirelere düşmektedir. Hemşireler hem eğitici hem de danışmanlık rollerinin gereği olarak bireylerin İYE'lerinden korunması ve üreme sağlıklarını geliştirmede yardımcı olabilirler (11).

Bu araştırma, İYE'nu geçiren 15-49 yaş arası kadınların perine bakımı uygulamalarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Materyal ve metod

Araştırmanın türü

Araştırma kesitsel ve tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırma Ekim-Kasım 2013 tarihinde Orta Anadolu'da bir tıp fakültesi hastanesinin üroloji polikliniğine başvuran 15-49 yaş arası İYE tanısı almış kadınlarda yapılmıştır.

Araştırma herhangi bir örneklem yöntemi kullanılmadan belirtilen tarihlerde araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 199 İYE'li kadın ile yapılmıştır.

Veri toplama araçları

Veri toplamak için 20 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır(1,3,5-7, 10-12). Anket formunda tanımlayıcı özellikleri içeren sorular ve kadınların perine bakımı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Verilerin toplanması

Veriler araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlarla yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Her bir anket ortalama 10-15 dakika süre içinde tamamlanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi

Veriler SPSS 21.0 programında bilgisayara yüklenmiş ve istatistiksel analiz yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı ve yüzdelik kullanılmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için araştırmanın yapıldığı kurumdan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya katılacak kadınların gönüllü ve istekli olmalarına özen gösterilmiş, çalışmaya katılıp katılmama konusunda özgür oldukları açıklanarak sözel onamları alınmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları ve genellenebilirliği

Araştırma sonuçları, örnekleme alınan kadınlara genellenebilir. Araştırmada sınırlı sayıda kadına ulaşılması bu araştırmanın sınırlılığdır.

Bulgular

Kadınların %40.2'si 43-49 yaş grubunda, %82.9'u evli, %40.7'si ilköğretim mezunu, %78.4'ü ev hanımı, %50.8'i ise gelir düzeylerini orta düzeyde algıladıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 1).

Kadınların %94.0'ü beyaz iç çamaşırı ve %40.3'ü penye iç çamaşırı tercih ettikleri, %42.3'ü 2-3 günde bir iç çamaşırı değiştirdiklerini, %48.7'si iç çamaşırını makinede

Tablo 1. Kadınların tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler (n=199)	n	%
Yaş		
15-21	7	3.5
22-28	23	11.6
29-35	37	18.6
36-42	52	26.1
43-49	80	40.2
Medeni Durum		
Evli	165	82.9
Bekar	34	17.1
Eğitim Durumu		
Okur-Yazar	29	14.5
İlkokul	81	40.7
Ortaokul	25	12.6
Lise	34	17.1
Üniversite	30	15.1
Meslek		
Ev hanımı	156	78.4
Memur	28	14.1
Serbest meslek	15	7.5
Gelir Durumu Algısı		
Düşük	73	36.7
Orta	101	50.8
İyi	25	12.5

renklerle düşük ısıda yıkadığını ve %58.1'i alaturka tuvalet kullandığını belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan kadınların %29.1'i gelişigüzel taharetlendiğini, %72.4'ü tuvalet sonrası ellerini yıkadığını, %56.0'sı ellerini 15-30 saniye yıkadığını, %44.8'i su ve tuvalet kağıdı ile genital bölgeyi temizlediğini, %59.8'i menstruasyon döneminde günde 1-2 kez ped değiştirdiği, %80.4'ü menstruasyon döneminde duş aldıklarını ve %56.5'i ise oturarak duş aldıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tartışma

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Araştırmadaki kadınların büyük çoğunluğun beyaz ve penye iç çamaşırı giydiği tespit edilmiştir. Beyaz pamuklu iç çamaşırı kullanımı istenen olumlu bir davranıştır (10). Çünkü pamuklu iç çamaşırıları teri emer ve perine bölgesinin kuru kalmasını sağlayarak genital yol enfeksiyonlarına engel olur(11-14). Araştırmaya katılan kadınların hem pamuklu/penye hem de beyaz iç çamaşırı giyme oranı yüksek bulunmuştur. Bu davranış istedik ve olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada üç kadından biri günlük olarak iç çamaşırı değiştirdiğini ifade etmiştir. Bu oranın düşük olduğunu söyleyebiliriz. Araştırma bulgusuna benzer şekilde literatürde iç

Tablo 2. Kadınların perine bakımı uygulamalarının dağılımı

UYGULAMALAR	n	%
İÇ ÇAMAŞIRI Rengi		
Beyaz	190	94.0
Renkli	9	6.0
İÇ ÇAMAŞIRI Türü		
Pamuklu	74	37.3
Penye	80	40.3
Sentetik	45	22.4
İÇ ÇAMAŞIRI Değişirme Sıklığı		
Günde 1 kez	75	37.4
Günde 1'den fazla	15	7.7
2-3 günde bir	84	42.3
Haftada bir	25	12.6
İÇ ÇAMAŞIRI Yıkama Şekli		
Makinede beyazlarla yüksek ısıda	81	40.5
Makinede renklilerle düşük ısıda	97	48.7
Elde	21	10.8
Evinizde Kullandığınız Tuvalet Tipi		
Alaturka	116	58.1
Alafranga	16	8.3
Her ikisi	67	33.6
Taharetlenme Alışkanlığı		
Önden arkaya doğru bir defa	34	12.9
Arkadan öne doğru	58	29.1
Gelişigüzel	58	29.1
Önden arkaya doğru tekrarlayarak	49	28.9
El Yıkama Durumu		
Önce	2	1.0
Sonra	144	72.4
Önce ve sonra	53	26.6
Elleri Yıkama Süresi		
15-30 sn	111	56.0
31-45 sn	54	27.1
46-60 sn	19	9.4
1 dakikadan fazla	15	7.5
Genital Bölgenin Temizliği		
Su	84	42.7
Su ve tuvalet kağıdı	89	44.8
Tuvalet kağıdı	16	7.4
Bez	10	5.1
Ped Değişirme Sıklığı		
Günde 1-2 kez	119	59.8
Günde 3-4 kez	72	36.2
Günde 5 ve üzeri	8	4.0
Duş Alma Durumu		
Alırım	161	80.4
Almam	38	19.6
Duş Alma Şekli		
Ayakta	87	43.5
Oturarak	112	56.5

çamaşırını günlük değiştiren kadın sayısının düşük olduğu saptanmıştır (7-12). Perine hijyeni açısından iç çamaşırının her gün değiştirilmesi en uygun olanıdır. Hatta akıntının yoğunlaştığı dönemde gün içinde birden fazla iç çamaşır değiştirilebilir. Bu davranış üreme sağlığı açısından oldukça önemlidir (10). Cangöl ve Tokuç çalışmasında iç çamaşırını sık değiştirmeyen kadınlar arasında genital enfeksiyon görülme oranını yüksek saptamıştır (14). Daşkıran ve ark.'larının çalışmasında günlük iç çamaşırını değiştirme oranı düşük bulunmuştur (15). Bizim çalışmamızda da iç çamaşırını değiştirme oranının düşük olması enfeksiyon riskini artıran bir risk olarak görülebilir.

Araştırmadaki kadınların yaklaşık yarısının iç çamaşırını makinede düşük ısıda yıkadıkları saptanmıştır. Perine bölgesini yapısının ve florasının korunması için ideal olan iç çamaşırın sabun ya da sabun tozu ile yüksek ısıda yıkanmasıdır. Deterjanla yıkanması durumunda ise çok iyi durulanması gerekir. Teknolojinin evlere girmesi ile çamaşırın çamaşır makineleri ile yüksek ısıda yıkanma sıklığı artmıştır. Ancak çamaşır makineleri için sabun tozu yerine toz deterjanın tercih edildiği görülmektedir. Kullanılan toz deterjanların kimyasal yapıları kadın üreme organlarına zarar verebilmektedir (10).

Araştırmada kadınların büyük bir kısmının tuvaletten sonra ellerini yıkadıkları görülmüştür. Perine temizliği yapılmadan önce ellerin kısmen de olsa mikroorganizmalardan arındırılması önemlidir (7). Fakat literatürde ve bu araştırmada tuvalet öncesinde ellerini yıkayan kadın sayısının az olduğu görülmektedir. Araştırma bulgusuna benzer şekilde Demirbağ (2000), Özkan ve Demir (2002) ve Kısa (2002)'nin çalışmaları da benzer bulgulara rastlanmıştır (16, 17).

Enfeksiyonlardan korunabilmek için ellerin mutlaka yıkanmasının yanında ne kadar süre de yıkandığı da önemlidir. Tuvaletten girmeden önce ve sonra ellerin su ve sabun ile en az 2 dakika yıkanması gerekir (16). Araştırmada kadınların yarısının ellerini 15-30 sn yıkadıkları görülmüştür. Bu sonuç kadınlarda meydana gelen İYE'lere el yıkama alışkanlıklarının yetersizliğinin de sebep olduğu düşünülebilir.

Araştırmada on kadından dördünün genital bölgesini tuvalet kağıdı ve su ile temizlediği belirlenmiştir. Temel ve Metinoğlu'nun çalışmasında kadınların yaklaşık yarısının genital bölgenin temizliği için su ve tuvalet kağıdı kullandığı görülmüştür (12). Benzer şekilde; Daşkıran ve arkadaşlarının çalışmasında da benzer bir sonuç bulunmuştur (15).

Perine hijyeni için bölge su ile temizlendikten sonra mikroorganizmaların üremesine olanak veren ıslak bir ortamın oluşmaması açısından kurulanması gerekir. Bölgenin beyaz renkte kaliteli bir tuvalet kağıdı ile önden arkaya doğru bir defada temizlenmesi ve kurulanması perine hijyeninin korunması ve sürdürülmesi için gereklidir (8). Araştırmaya katılan kadınların yarısı günde 1-2 kez ped değiştirdiğini ifade etmiştir. Menstrual kanın pedlerde birikmesi ile oluşan nemli, ılık ve kanlı ortam mikroorganizmaların üremeleri için uygun bir ortam oluşturmakta ve enfeksiyon riskini artırmaktadır (5). Litaretürde araştırma bulgusuna ters bulgular da vardır (5). Ünsal ve arkadaşları (2010) yaptıkları çalışmada banyo yapma pozisyonları olarak kadınların yarıdan fazlasının oturarak banyo yaptığını görülmüştür (11). Karatay ve Özvarış (2006) çalışmasında bu oran daha düşük bulunmuştur (7). Bu araştırmada kadınların büyük bir çoğunluğun oturarak banyo yaptıkları görülmüştür. Menstruasyon döneminde servikal kanal açıklığı arttığı için duşun oturarak değil ayakta duş şeklinde alınması İYE'lerin önlenmesinde ve üreme sağlığı açısından önemlidir.

Sonuç ve öneriler

Araştırma sonucunda kadınların; perine bakımı uygulamalarına yeterince dikkat etmedikleri, uygun olmayan iç çamaşırını kullandığı ve önemli bir kısmının iç çamaşırını yeterli sıklıkta değiştirmede, çoğunluğunun doğru tuvaletlenme yapmadığı, el yıkama süresinin yetersiz olduğu ve ellerini tuvaletten önce yıkamadıkları ve kullandığı hijyenik pedlerin değiştirme sıklığının yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda; araştırmaya katılan kadınların perine bakımı ile ilgili yanlış uygulamalarının nedenlerinin incelenmesi ve bu uygulamaların giderilmesi ve hemşirelerin İYE'leri önlemek için perine bakımı ile ilgili eğitim planı geliştirmeleri önerilebilir.

Kaynaklar

1. Lane DR, Takhar SS. Diagnosis and management of urinary tract infection and pyelonephritis. *Emerg Med Clin North Am.* 2011;29:539-52. [CrossRef]
2. Topçu AW, Söyletir G, Doğanay M. Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi 3.Baskı, Nobel Tıp Kitabevleri 2008; Cilt 1, p.1487-8
3. Hacıoğlu N, İnandı T, Pasinlioğlu T. Erzurum ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezine başvuran kadınlarda genital yol enfeksiyonlarının sıklığı ve risk faktörleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2000; 3:11-8.
4. Ege E, Eryılmaz G. Genital hijyen davranışları envanterinin (GHDE) geliştirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2005;8:67-75.
5. Batur AF. İdrar Kaçıran Kadın Hastalarda İdrar Yolu Enfeksiyonu Görülme Sıklığı ve Risk Faktörleri. *Tıp Fakültesi, Üroloji Anabilim Dalı, Uzmanlık tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2010.
6. Karatay G, Özvarış ŞB. Bir sağlık merkezi bölgesindeki gecekondularda yaşayan kadınların genital hijyene ilişkin uygulamalarının değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2006; 10:7-13.
7. Ardahan M, Bay L. Hemşirelik yüksekokulu 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin vajinal akıntı ve bireysel hijyen hakkındaki bilgi düzeyleri. *Ege Tıp Dergisi*, 2009; 48:33-44
8. Koştü N, Beydağ KD. Jinekoloji polikliniğine başvuran kadınların genital hijyen davranışları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2009; 12:66-71
9. Yağmur Y. Malatya ili Fırat sağlık ocağı bölgesinde yaşayan 15-49 yaş kadınların genital hijyen davranışları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 2007;6: 325-30.
10. Ünsal A, Özyazıcıoğlu N, Sezgin S. Doğu Karadeniz'deki bir belde ve ona bağlı 9 köyde yaşayan bireylerin genital hijyen davranışları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2010;13:12-9.
11. Temel M, Metinoğlu M. Tekirdağ iline bağlı I ve IV nolu sağlık ocaklarına başvuran 15-49 yaş kadınlarda genital hijyen uygulamalarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 2007; 15:91-9.
12. Balkaya, N.A., (2008). Üreme sistemi enfeksiyonları ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar. Şirin A., & Kavlak O. (Ed.) *Kadın Sağlığı*, (ss: 347-408). İstanbul: Bedray Basın Yayıncılık, ss: 347-408.
13. Cangöl E, Tokuç B. Jinekoloji polikliniğine başvuran kadınlarda genital enfeksiyon sıklığı ve genital hijyen davranışları. *F.N. Hemşirelik Dergisi* 2013; 21: 85-91.
14. Daşıkın Z, Kılıç B, Baytok C, Kocairi H, Kuzu S. (2015). Genital akıntı şikayetiyle polikliniğe başvuran kadınların genital hijyen uygulamaları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015;113-24.
15. Demirbağ AC. Kadınlarda idrar yolu enfeksiyonlarında hijyenik alışkanlıklarla ilgili risk faktörleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2000;4: 52-8.
16. Kısa S. 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Vajinal Enfeksiyonları Etkileyen Davranışsal Risk Faktörlerinin Belirlenmesi. *Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 2002.